

Delmål 5: Miljö- och klimatarbete på Gotland rankas topp tio i landet ●

På global nivå var 2015 ett viktigt år för miljön och hållbar utveckling. I september antog FN 17 globala mål för hållbar utveckling, som ersatte de tidigare så kallade millenniemålen. I december enades världen om ett nytt klimatavtal, som trots att det inte innehåller några bindande utsläppsminskningar ändå betecknas som historiskt i kampen mot den globala uppvärmningen.

Region Gotland föll tillbaka ytterligare några placeringar i tidskriften Miljöaktuells årliga ranking över svenska kommuners miljöarbete, och återfinns nu på plats 75 (70, 2014). Rankingens kriterier och poäng ändras något varje år. Kommuner som ofta ligger i topp är större tätortskommuner. När Gotland jämförs med liknande kommuner i rankingen, i kategorin turism- och besöksnäringkommuner, behöll Gotland 2015 sin andra plats. Bland dessa kommuner har Gotland legat topp fyra sedan 2011.

I november 2015 antog regionfullmäktige ett nytt miljöprogram. Programmet är Region Gotlands övergripande styrdokument för att nå målen för ett långsiktigt hållbart samhälle och Gotland som ekokommun. Syftet är att Region Gotlands samlade verksamhet ska ge största möjliga nytta för medborgarna och samtidigt vara långsiktigt hållbar. Regionstyrelsen har nu gett varje nämnd uppdrag att ta fram egna handlingsplaner, med aktiviteter för att verksamheterna ska bidra till att nå miljöprogrammets övergripande mål.

Det nya miljöprogrammets fokusområden är; energi och klimat, vatten, hållbara val och naturens mångfald.

Nedan beskrivs några av alla de aktiviteter som genomförts under 2015. Eftersom detta år var det sista för det tidigare miljöprogrammet, följer strukturen de tidigare fyra fokusområdena; kunskap och utbildning, energi, vatten samt livsmiljö.

KUNSKAP OCH UTBILDNING

2015 års ekokommunpris tilldelades fastighetsförvaltningsavdelningen på teknikförvaltningen för deras systematiska arbete under många års tid, som minskat både klimatbelastning och energiförbrukning i Region Gotlands såväl befintliga som nya byggnader.

Gotland Fairtrade Island är en diplomering från föreningen Fairtrade Sverige. Gotland är diplomerat sedan 2010 och syftet är att informationen om och utbudet av etiskt producerade varor ska öka i hela lokalsamhället. I oktober genom-

förde Fairtrade sin årliga fikakampanj. På Gotland deltog många arbetsplatser och butiker/caféer, bland annat ett par av öns stormarknader. Det bjöds på gratis kaffe tillsammans med information om vad märkningen innebär.

Projektet *Naturvärdeskartan* är ett digitalt verktyg för information om naturvärden på Gotland. Kartan används internt för att förkorta handläggningstiden för exempelvis bygglov och är även tillgänglig för allmänheten via webben. Naturvärdeskartan presenterades på branschmässan Position 2015 i Stockholm i mars. Under 2015 slutredovisades uppbyggnaden av naturvärdeskartan som LONA-projekt. Nu förvaltas den av regionens GIS-enhet som 2015 också beviljats ett nytt LONA-projekt – *Friluftslivs- och rekreationskartan*.

Stöd om drygt 3 mnkr till lokal naturvård har beviljats till 20 lokala naturvårdsprojekt som regionen ansökt om under perioden 2010-2015. De flesta projekten genomförs av ideella organisationer. Region Gotland har ett fåtal egna projekt, tillsammans får dessa nära hälften av stödet. Tio projekt har slutrappporterats under året. De sju projekt som pågår har tillsammans beviljats 1,5 mnkr i stöd 2016-2019. I slutet av 2015 lämnades ansökan in för ytterligare två projekt, båda inom hållbar fiskeförvaltning. LONA-ansökan 2014 om totalt 728 tkr i statligt stöd (50 procent), beviljades i juni 2015.

ENERGI

I Region Gotlands egna verksamheter har antalet biogasfordon ökat varje år från sju fordon 2012 till cirka 165 fordon i slutet av 2015. Under 2015 tillkom inga nya större avtal avseende transporter. Ökningstakten planade ut. Totalt användes det ändå 30 procent mer biogas i Region Gotlands transporter år 2015 än året innan. För Region Gotlands egna fordon blev det 135 procents ökad användning av biogas.

Privatbilismens användning av biogas ökade med drygt 35 procent under 2015, men än så länge är det mindre än två procent av alla bilresor på ön som går på biogas. Region Gotland har beslutat att söka ekonomiskt stöd för att sätta in fler biogasbussar i kollektivtrafiken och på så sätt öka antalet miljövänliga resor på Gotland.

Tack vare att stadsbussarna drivs med biogas, har kollektivtrafiken på Gotland en hög andel förnybara drivmedel jämfört med andra transporter på ön. Men resandet med kollektivtrafik är lågt jämfört med

riksgenomsnittet. Planering för minskade kostnader och minskad klimatpåverkan av transporter och resor inom regionen är ett prioriterat område i energiplanen. Under 2015 genomfördes en resvaneenkät för Regions Gotlands medarbetare. En test av ett webbaserat planeringsverktyg för fordonsbokning eller planering av samåkning pågår med en eventuell utvidgning och fortsättning kopplat till arbetet med Regional digital agenda.

Region Gotland driver ett projekt med syfte att energiinventera samtliga byggnader samt genomföra alla lönsamma åtgärder. Alla byggnader är nu energiinventerade. Åtgärder har påbörjats eller genomförts i cirka 40 byggnader, och projekterade energibesparingar kan uppmätas. Totalt har åtgärder genomförts i byggnader motsvarande 150 000 m², varav 92 000 m² har varit färdiga mer än ett år så att besparingarna har verifierats. De verifierade energibesparingarna motsvarar 842 800 kWh el och 1 101 700 kWh värme.

VATTEN

Region Gotlands projekt för bättre standard på enskilda avlopp, *Klart vatten*, var inne på sitt sjätte år. Mätt som antalet beslut om nya tillstånd (570 under 2015) bedöms projektet nu vara halvvägs.

Med fem års mellanrum genomför Region Gotland en undersökning av 100 slumpvis utvalda enskilda vattentäkter på Gotland. Resultatet 2015 visade att nära hälften (48 procent) av alla enskilda vattentäkter var bakteriellt förorenade. Läs mer om tillsynen av enskilda avlopp, brunnar samt badvatten på sid 76.

Investeringar i VA-utbyggnad och underhåll löper enligt VA-planen, men tekniska nämnden redovisar ett ökat behov av reinvesteringar och underhållsåtgärder. Större delen av utförda åtgärder sker i form av akuta reparationsinsatser, vilket kan inverka på när och i vilken omfattning investeringar föranledda av miljökäl kan göras. Positivt är att de samlade kväveutsläppen från regionens avloppsanläggningar har minskat något under senare år och ligger nu på omkring 90 ton totalkväve årligen.

Samarbetet i vattenfrågor mellan Länsstyrelsen på Gotland och Region Gotland fortsatte under 2015, bland annat inom ramprojektet *Vatten på Gotland*, som syftar till en mer landskapsbaserad förvaltning av grund-, yt- och kustvatten. Den uppskattade *Vattendialogen* med deltagare från hela det gotländska samhället

genomfördes för andra året, denna gång på temat tillväxt och vatten. Konferensen satte fokus på den mycket aktuella problematiken att vattnet under vissa betingelser i tid och rum inte räcker till och därför är en kritisk faktor när det gäller öns tillväxt.

Förutom ramprojektet *Vatten på Gotland* ingår ett antal delprojekt. *TIVA*, information och ny tillsynsmodell för borrhade bergsbrunnar för vatten eller bergvärme, avslutades planenligt. Delprojektet *Kretslopp vid nybyggnation* fick av tekniska nämnden klartecken att gå vidare in i en projekteringsfas. Tanken är att utveckla slamverksamheten på Färö genom upprustning och nybyggnation av en hygieniseringsanläggning för återföring av slammets näringsämnen till åkermark. Ett tredje delprojekt, som ska ge fördjupad dialog och samråd inför bildandet av vattenskyddsområden, genomfördes också det som planerat. Under året antog regionfullmäktige skyddsföreskrifter för grundvattentäkterna i Burs och Träkumla samt för det stora vattenskyddsområdet i Visby, ett arbete som pågått i mer än tio år. Det överklagades dock senare.

Flera beslut under året vittnade om att Region Gotland vill utveckla både regionala och interregionala samarbeten som knyter an till Östersjöstrategins första mål kring att rädda havsmiljön, och till verk-

samheter som indirekt verkar i detta måls riktning. Eftersom vattenfrågorna är centrala för Gotlands utveckling blir det naturligt att skapa någon form av regionalt utvecklingscentrum kring vatten. En arbetsgrupp med representanter från Länsstyrelsen på Gotland, Uppsala Universitet Campus Gotland och Region Gotland presenterade under hösten ett förslag på hur en gemensam projektorganisation på detta område skulle kunna se ut.

Arbetet inom olika nätverk med fokus på Östersjö- och/eller ö-samarbeten fortgick, bland annat det svenska kommunnätverket Östersjöinitiativet och det europeiska *Islenet*.

LIVSMILJÖ

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har sedan 2011 riskklassat potentiellt förorenade områden i syfte att identifiera områden med så förorenad mark att åtgärder behöver vidtas. Under året har ytterligare 13 verksamheter klassats. Resultaten visar att behovet av fortsatt arbete med förorenad mark är viktigt.

Inom tillsynen av lantbruk var fokus under året på integrerat växtskydd som genom att förebygga, bevaka och behovsanpassa samt följa upp, syftar till att minska lantbrukets behov av växtskyddsmedel. Totalt genomfördes cirka 90 besök och re-

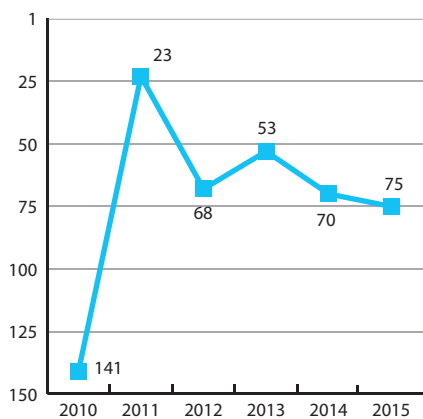
sultatet visade att merparten av lantbrukarna kände till begreppet och arbetade aktivt med integrerat växtskydd.

Genom att köpa in ekologiska livsmedel bidrar Region Gotland till minskad kemikalieanvändning och ökad biologisk mångfald i jordbrukslandskapet. Inom måltidsverksamheten är det ett stort fokus på både närproducerat och ekologiskt. Region Gotlands mål är att 25 procent av samtliga livsmedel ska vara ekologiska. Under 2015 överträffades målet då andelen ekologiska livsmedel uppgick till 27 procent, en ökning från föregående år med 5 procentenheter. Det är ett resultat av tydligare styrning i samband med tilläggsupphandlingar av ekologiska livsmedel.

I ansökan till det officiella programmet under Almedalsveckan kan arrangörerna sedan 2012 välja att miljödiplomera sitt arrangemang. 2015 var 42 procent av evenemangen under Almedalsveckan miljödiplomerade, vilket var en ökning från 25 procent föregående år.

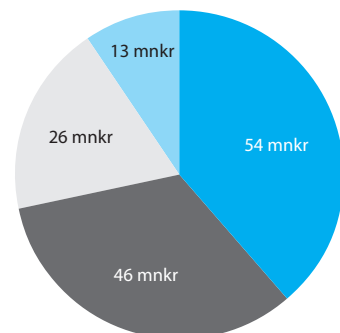
RANKINGPLACERING 2010-2015

Region Gotland sjönk något i tidskriften Miljöaktuelltts årliga ranking över svenska kommuners miljöarbete. Målet är att rankas topp 10 i landet.

INKÖPT ENERGI 2015, MNKR

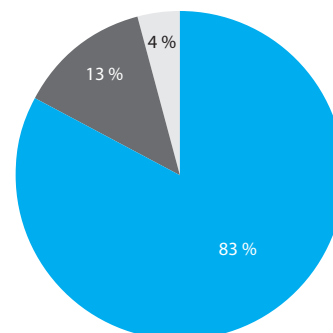
Cirka 139 mnkr per år används inom Region Gotland för inköp av värme, livsmedel, el och drivmedel. Sammanlagt är 63 procent av inköpen så kallad grön energi. Drivmedel till transporter står för mindre än 10 procent av kostnaderna, men för över 90 procent av klimatpåverkande utsläpp.

■ Livsmedel, varav 27 % ekologiska livsmedel
 ■ El, 100 % grön el
 ■ Värme, varav 97 % bioenergi
 ■ Drivmedel till transporter, varav 17 % förnybart

DRIVMEDEL TILL TRANSPORTER 2015, %

Andelen förnybara drivmedel är dryga 17 procent.

■ Fossilt bränsle
 ■ Biogas
 ■ Låginblandat biodrivmedel